לְמַטָּעֵי בְּרֵם', ומה שתהיה שומרון לשדות ולכרמים, ברכה היא לשכיניה שיהנו מהם.

עוד מדברי רבי ירמיה בן אלעזר: וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בֶּן אֶלְעָזָר, בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת [–כאשר נוהג] הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת [–נוהג] בָּשָׂר וָדָם. מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מִתְחַיֵּיב אָדָם חֲרִינָה לְמַלְכוּת, מְטִילִין לוֹ חָבָה [–חתיכת עץ] לְתוֹךְ פִּיו, המונעת ממנו לדבר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַלֵּל אֶת הַמֶּלֶךְ שחייבו מיתה. לא כן מִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָדָם הַמִּתְחַיֵּיב חֲרִינָה לַמָּקוֹם, שׁוֹתֵק ואינו מגדפו, שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים סה ב) 'לְךָ דֻמִיָּה תְהִלָּה', שהכל דוממים ושותקים כנגד הקב"ה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהַמִּתְחַיֵּיב הריגה למקום אף מְשַׁבֵּחַ ומהלל את הקב"ה, שֶׁנֶּאֱמַר 'תְּהִלָּה'. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוֹמֶה לוֹ ונחשב ביסורים אלו הבאים עליו שהוא מקבלם באהבה, כְּאִילּוּ בכך הוא מַקְרִיב קָרְבָּן שנדר להקריב לה', שֶׁנֶּאֱמַר בהמשך הפסוק (שם) 'וְלִךְ יְשֻׁלַּם נֶדֶר'.

הגמרא מביאה דברים נוספים בענין זה: תַּנְיָנוּ דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מַאי דִּכְתִיב (שם פד ז) 'עֹבְרֵי בְעֵמֶק הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה', הפסוק נדרש על החוטאים שכשהם נענשים הם מצדיקים עליהם את הדין. 'עֹבְרֵי', אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁעוֹבְרִין עַל רְצוֹנוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. 'עֶמֶק', שֶׁמַּעֲמִיקִין לָהֶם גֵּיהִנֹּם וענשים בו על חטאיהם. 'הַבָּכָא מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ', שֶׁבּוֹכִין וּמוֹרִידִין דְּמָעוֹת כְּמַעְיָן שֶׁל שִׁיתִּין שבמזבח. 'גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה', שיעטו [–ויעטפו] בברכות את הקב"ה על שהורה לענושם ויפה הורה, והיינו שֶׁמַּצְדִּיקִין עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין וְאוֹמְרִים לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יָפֶה דַּנְתָּ אותנו, יָפֶה זָכִית יָפֶה חִיַּבְתָּ וְיָפֶה תִּקַּנְתָּ גֵּיהִנֹּם לְרְשָׁעִים גַּן עֵדֶן לַצַּדִּיקִים.

הגמרא מבררת את האמור שהרשעים מצדיקים עליהם את הדין.

מקשה הגמרא: אֵינִי – האם כן הוא, שהרשעים הנידונים בגיהנום מצדיקים עליהם את הדין, וְהָאָמַר [–והלא אמר] רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, הָרְשָׁעִים אֲפִילּוּ כאשר הם עומדים עַל פִּתְחוֹ שֶׁל גֵּיהִנֹּם בו הם נידונים, גם אז אֵינָם חוֹזְרִין בִּתְשׁוּבָה אלא הם עומדים במרים, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו כד) 'וְיָצְאוּ וְרָאוּ בְּפִגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי וְגוֹ' כִּי תוֹלַעְתָּם לא תָמוּת וְאִשָּׁם לא תִכְבֶּה וְהָיוּ דֵּרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר', 'בפגרי האנשים שֶׁפָּשְׁעוּ' בעבר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'בפגרי האנשים הַפּוֹשְׁעִים', לשון הווה, שֶׁפּוֹשְׁעִים וְהוֹלְכִין לְעוֹלָם, אף שכבר אוכלים תולעים את בשרם והאש בוערת בהם, גם אז עדיין אינם חוזרים בתשובה, ולא כפי שאמר רבי יהושע בן לוי שהרשעים בגיהנום מצדיקים עליהם את הדין.

מתרצת הגמרא: לֹא קַשְׁיָא, הָא – מה שאמר רבי יהושע בן לוי שהרשעים בגיהנום מצדיקים עליהם את הדין, מדובר בְּפוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, הָא – מה שאמר רבי שמעון בן לקיש שהרשעים אינם שבים בתשובה אפילו על פתחו של גיהנום, מדובר בְּפוֹשְׁעֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים.

הגמרא מוכיחה את החילוק האמור. אומרת הגמרא: הָכִי נַמִּי מַסְתַּבְּרָא – כך גם מסתבר, דְּאִם בֵּן – שאם נאמר שדברי רבי שמעון בן לקיש הם גם בפושעי ישראל, קַשְׁיָא דְּרֵישׁ לָקִישׁ אַדְּרֵישׁ לָקִישׁ – יקשה מדברי ריש לקיש כאן על דבריו במקום אחר, דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל אֵין אוֹר [–אש] גֵּיהִנֹּם שׁוֹלֶטֶת בָּהֶן, לפי שיש ללמוד זאת בקל וָחוֹמֶר מִמִּבְחַ הַזָּהָב, מַה מִּזְבַּח הַזָּהָב, שֶׁאֵין עָלָיו ציפוי וזהב אֶלָּא כְּעוֹבֵי דִּינָר זָהָב, שהוא דבר מועט, ועל אף שהקטירו עליו קטורת והבעירו עליו אש מדי יום ביומו, בכל זאת עָמַד כַּמָּה שָׁנִים וְלֹא שָׁלְטָה בּוֹ הָאוּר [–האש], שנעשה נס ולא נחסר מזהבו כלום, פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּלֵיאִין מִצְוֹת כְּרִמּוֹן הזה שהוא מלא בגרעינים, שֶׁנֶּאֱמַר בשיר השירים (ו ז) על הרעיה שהיא כנסת ישראל 'כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ', וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אַל תִּיקְרֵי 'רַקָּתֵךְ' אֶלָּא קרא רֵיקָנַיִךְ', והכתוב משבח את ישראל ואומר שֶׁאֲפִילּוּ רֵיקָנִין שֶׁבָּךְ מְלֵיאִין מִצְוֹת כְּרִמּוֹן, אם כן פושעים אלו עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שלא תשלוט בהם האש. וכיון שאמר ריש לקיש שאין אש שולטת בפושעי ישראל, אי אפשר שידרוש את הפסוק 'וְיצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואישם לא תכבה', בפושעי ישראל, כיון שנאמר בו שהאש שולטת באותם פושעים, ועל כרחך שהוא עוסק בפושעי עובדי כוכבים. ונמצא שגם מה שמוכח מפסוק זה שאין פושעים אלו שבים בתשובה אפילו על פתחו של גהינם, אין הכוונה לפושעי ישראל, שהם אכן מצדיקים את הדין עליהם ומברכים את הקב"ה על שדן אותם כראוי להם.

הגמרא מבררת את דברי ריש לקיש שאין אש גיהנום שולטת בפושעי ישראל. מקשה הגמרא: אֶלָּא הָא דִּכְתִיב 'עֹבְרֵי בְעֵמֶק הַבָּכָא', ובאמור, שהכוונה לפושעי ישראל הנידונים בגיהנום, כיצד יתפרש לדברי ריש לקיש שאין אש גיהנום שולטת בפושעי ישראל.

מתרצת הגמרא: הַהוּא – כוונת הפסוק היא דְּמַחְיְיבֵי הַהִיא שַׁעֲתָא – שמתחייבים אותה שעה בְּגֵיהִנֹּם, וְאָתֵי [–ובא] אַבְרָהָם אָבִינוּ וּמַסִּיק לְהוּ וּמְקַבֵּל לְהוּ – ומעלה אותם משם ומקבלם, בַּר [–חוץ] מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁאֵבָא עַל בַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, דְּכשהוא נידון בגיהנום מָשְׁכָה עָרְלָתוֹ ונעשה כבלתי מהול, וְלֹא מַכָּשֵׁר לֵיהּ – ואין אברהם אבינו מכירו בכדי להוציאו משם, לפי שהוא דומה לו כמי שאינו נימול, והוא נידון בגיהנום עד שהוא משלים את כל מה שנתחייב.

לעיל הובאו דברי ריש לקיש שאמר שרשעים אינם שבים בתשובה אף על פתחו של גיהנום, משום שנאמר בהם 'פושעים' לשון הווה. הגמרא מקשה על דברי ריש לקיש הללו: מַתְקִיף לָהּ רַב כַּהֲנָא, הַשְׁתָּא [–מעתה] דְּאָמְרַתְּ ש'הַפּוֹשְׁעִים' היינו דְּפָשְׁעֵי וְאָזְלֵי – שהם עדיין פושעים והולכים, אֶלָּא מַעֲתָּה דִּכְתִיב (ויקרא כב לג) 'הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי ה'', וְכן מה שנאמר (שם יא מה) 'כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים', האם כוונת הפסוקים דְּמַפְסִיק וְדַמַּפְסִיק הוּא – שהקב"ה מעלה אותנו ומוציאנו ממצרים עתה, לשון הווה, והלא ודאי אין לומר כן, אֶלָּא כוונת הפסוק היא דְּאַסִּיק וְאַפְסִיק – שהעלה ושהוציא את אבותינו ממצרים, הָכִי נַמִּי – אף כאן בפסוק זה, 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי', אין הכוונה שעדיין הם פושעים, אלא דְּפָשְׁעֵי [–שפשעו] בעבר הוּא, ואין ללמוד מפסוק זה שרשעים אף על פתחו של גיהנום אינם שבים בתשובה.

עוד מדברי רבי ירמיה בן אלעזר: וְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה (בר) [בֶּן] אֶלְעָזָר, שְׁלֹשָׁה פְּתָחִים יֵשׁ לַגֵּיהִנֹּם, אֶחָד בַּמִּדְבָּר, וְאֶחָד בַּיָּם, וְאֶחָד בִּירוּשָׁלַיִם. פתח אחד ישנו בַּמִּדְבָּר, דִּכְתִיב בעדת קורח (במדבר טז לג) 'וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֵת כָּל הָרְכוּשׁ, וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאֹלָה וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ', הרי שיש לגיהנום פתח במדבר, ופתח זה נפתח ובָלָעָם. פתח נוסף ישנו בַּיָּם, דִּכְתִיב ביונה שאמר בעת היותו במעי הדגה (יונה ב ג) 'וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל ה' וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי', הרי שכינה את מקומו בים כשאול, על שם שפתוח הוא לגיהנום. ופתח שלישי ישנו בִּירוּשָׁלַיִם, דִּכְתִיב (ישעיה לא ט) 'נְאֻם ה' אֲשֶׁר אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלָיִם', וְתָנָא דְּבֵי [–ונשנתה ברייתא בבית מדרשו של] רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שכוונת הפסוק כך היא, 'אֲשֶׁר אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן' זוֹ גֵּיהִנֹּם, 'וְתַנּוּר לוֹ בִּירוּשָׁלַיִם' זוֹ פְּתָחָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם, הרי שיש לגיהנום פתח בירושלים.

הגמרא מבררת האם אין פתח נוסף. שואלת הגמרא: וְתוּ לֵיבָא – והאם אין לגיהנום פתח נוסף, וְהָאָמַר [–והלא אמר] רַבִּי מֵרְיוֹן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וְאָמְרִי לָהּ [–ויש שאמרו] תָּנָא [–שנה] רַבָּה בַּר מֵרְיוֹן ברייתא בְּדַבֵּי [בברייתות שנסדרו בבית מדרשו של] רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שְׁתֵּי תְּמָרוֹת [–עצי דקל] יֵשׁ בְּמקום סמוך לירושלים ושמו גֵּי בֶּן הִנּוֹם, וְעוֹלֶה עָשָׁן מִבֵּינֵיהֶן, וְתמרות אלו זוֹ הִיא שֶׁשָּׁנִינוּ צִינִי [–דקלי] הַר הַבַּרְזֶל כְּשִׁירוֹת, שהכוונה לאותם דקלים, שאף שהעלים שלהם מועטים וקצרים, בכל זאת כשרים לולביהם למצות נטילת לולב בחג הסוכות, אם ראשיהם של העלים מגיעים לעיקריהם של העלים שמעליהם. וְמקום העשן העולה מבין דקלים אלו, זוֹ הִיא פְּתָחָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. הרי שיש לגיהנום פתח נוסף, והוא בגי בן הינום.

המשך בעמוד עא

דוחה הגמרא: **דְּיֵלְמָא** [–שמא] פתח זה שבגי בן הינום **הַיְינוּ הפתח דִּירוּשָׁלַיִם** שאמר רבי ירמיה בן אלעזר, שהרי מקום זה סמוך לירושלים הוא, ואין כאן פתח נוסף.

דברים נוספים אודות גיהנום: **אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, שִׁבְעָה שֵׁמוֹת יֵשׁ לוֹ לְגֵיהִנֹּם, וְאֵלּוּ הֵן, שְׁאוֹל, וַאֲבַדּוֹן, וּבְאֵר שַׁחַת, וּכוּר שָׁאוֹן, וְטִיט הַיָּוֵן** [–רפש וטיט טובעני], **וְצַלְמָוֶת, וְאֶרֶץ הַתַּחְתִּית.** נקרא **שְׁאוֹל, דִּכְתִיב** שאמר יונה בעת היותו במעי הדגה (יונה ב ג) **'מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי',** הרי שגיהנום מכונה בשם 'שאול'. נקרא **אֲבַדּוֹן, דִּכְתִיב** (תהילים פח יב) **'הֲיְסֻפַּר בַּקֶּבֶר חַסְדֶּךָ אֱמוּנָתְךָ בָּאֲבַדּוֹן',** כלומר, האם יוכל לספר את שבח ה' בהיותו בקבר ובאבדון, ו'אבדון' הוא הגיהנום, ומכאן שהוא אחד משמותיו. נקרא **בְּאֵר שַׁחַת, דִּכְתִיב** (שם טז י) **'כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת',** כלומר, שבוטח בה' שלא יעזבנו לרדת לשאול ולשחת, הרי שגיהנום נקרא בשם 'שחת'. **ומשמותיו גם בּוֹר שָׁאוֹן וְטִיט הַיָּוֵן, דִּכְתִיב** שמודה דוד המלך לה' ואומר (שם מ ג) **'וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן',** כלומר, שהצילו מלרדת לגיהנום, ומוכח שנקרא 'בור שאון' ו'טיט היון'. **וְכן** נקרא **צַלְמָוֶת, דִּכְתִיב** (שם קז י) **'יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת',** והכוונה ליושבי גיהנום שנקרא 'צלמות'. **וְנקרא** גם **אֶרֶץ הַתַּחְתִּית,** ואף שלא נאמר כן בכתובים, מכל מקום **נֶאֱמַר הוּא** – כן קבלו חז"ל.

הגמרא מבררת האם אין לגיהנום שמות נוספים. שואלת הגמרא: **וְתוּ לֵיבָא** – האם אין לגיהנום שמות נוספים, **וְהָאֵיבָא** – והרי הוא נקרא **'גֵּיהִנֹּם',** ונמצא שיש לו שם נוסף, ומדוע לא מנאו רבי יהושע בן לוי.

משיבה הגמרא: 'גיהנום' אינו שם המקום, אלא כינוי בלבד, והוא נוטריקון, גיא הינם, **'גֵּיא'** על שם **שֶׁעֲמוּקָּה (כגיהנם)** [**כְּגֵי** –עמק], **'הִנֹּם'** על שם] **שֶׁהַכֹּל יוֹרֵד לָהּ** להתענג בה **עַל עָסְקֵי (הנם) חִנָּם** והן עריות.

שואלת הגמרא: **וְהָאֵיבָא** – והלא יש לו שם נוסף והוא **'תַּפְתֶּה',** **דִּכְתִיב** אודות סנחריב (ישעיה ל לג) **'כִּי עָרוּךְ מֵאֶתְמוֹל תָּפְתֶּה גַּם הוּא לַמֶּלֶךְ הוּכָן הֶעְמִיק הַרְחֵב מְדֶרָתָהּ אֵשׁ וְעֵצִים הַרְבֵּה נִשְׁמַת ה' כְּנַחַל גָּפְרִית בֹּעֲרָה בָּהּ',** ובהכרח שהכוונה לגיהנום, כיון שנזכר שיש במקום זה אש ועצים, הרי שגיהנום נקרא גם בשם 'תפתה', ומדוע לא מנה רבי יהושע בן לוי שם זה בכלל שמותיו. מתרצת הגמרא: **הָהוּא** – אותו שם, 'תפתה', אינו שמו של גיהנום אלא כינוי בלבד, לרמז **שֶׁכָּל הַמְתַפְתֶּה בְּיִצְרוֹ** [–לדברי יצרו] **יִפּוֹל שָׁם,** בגיהנום.

אגב דברי רבי ירמיה בן אלעזר אודות פתחיו של גיהנום, מביאה הגמרא דברים אודות פתח גן עדן. אומרת הגמרא: אודות **גַּן עֵדֶן, אָמַר** רֵישׁ **לָקִישׁ, אִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא** נמצא, **בֵּית שְׁאָן, שפירותיה מתוקים יותר מכל פירות ארץ ישראל, היא פְּתָחוֹ. וְאִם הוּא בְּעֶרְבְיָא,** המקום הנקרא **בֵּית גֶּרֶם** הוא **פְּתָחוֹ,** שפירותיו הם המתוקים ביותר בערביא. **וְאִם בֵּין הַנְּהָרוֹת הוּא,** המקום הנקרא **דּוּמַסְקָנִין** הוא **פְּתָחוֹ,** שאף הוא פירותיו הם המתוקים ביותר שבין הנהרות.

הגמרא דנה היכן פתחו של גן עדן, אם הוא בבבל. אומרת הגמרא: אם גן עדן **בְּבָבֶל** הוא, היכן הוא פתחו. כלומר, היכן הוא המקום שפירותיו הם הטובים ביותר ששם לדברי ריש לקיש נמצא פתח גן עדן, **אַבֵּי מְשַׁתְּבַח בְּפֵירֵי דְּמַעֲבַר יְמִינָא** – אביי היה משבח את פירותיו של צידו הדרומי של נהר פרת, **וְרָבָא מְשַׁתְּבַח בְּפֵירֵי דְּהַרְפַּנְיָא** – היה משבח את פירות המקום הנקרא הרפניא. ונמצא שהנידון היכן הוא פתחו של גן עדן אם הוא בבבל, תלוי במחלוקת אביי ורבא, אם הוא בעבר הנהר מימין, או בהרפניא.

שנינו במשנה לעיל (יז:) לגבי המרחק בין הדיומדין המונחים על שפת הבור, **'וּבֵינֵיהֶן כְּמִלּוֹא שְׁתֵּי וכו'** רבקות של שלש שלש בקר, דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר של ארבע, קשורות ולא מותרות.

הגמרא דנה מדוע כפלה המשנה 'קשורות ולא מותרות'. שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא, כֵּיוָן דְּתָנָא לֵיהּ דְּקִשּׁוּרוֹת הָווּ, אֲנַן יָדְעִינַן דְּלֹא הָווּ מוּתָּרוֹת** – אנו יודעים שהן לא מותרות ['מותרות'– שאינן קשורות], ומדוע כפל התנא את דבריו לומר 'קשורות ולא מותרות'.

משיבה הגמרא: התנא הוצרך לכך, שכן **מַהוּ דְּתֵימָא** ש'קְּשׁוּרוֹת' הכוונה שהן עומדות צמודות **כְּעֵין קְשׁוּרוֹת, אֲבָל מַמָּשׁ לֹא** – אין צריך שיהיו ממש קשורות. **קָא מַשְׁמַע לָן** התנא **'וְלֹא מוּתָּרוֹת',** לומר שיש לשער את הרווח בין פסי הבירואות ברבקות שהן קשורות ממש.

שנינו במשנה שהרבקות שמשערים בהן את הרווח שבין הדיומדין הן באופן ש'**אַחַת נִכְנֶסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת**'.

הגמרא מביאה ברייתא המוסיפה ביאור לדברי המשנה: **תָּנָא,** משערים בשתי רבקות את הרווח שבין הדיומדין באופן ש**רִבְקָה נִכְנֶסֶת וְרִבְקָה יוֹצֵאת.** כלומר, אין משערים באופן שפרה נכנסת ופרה יוצאת, שהרי אז נמצא שאינן קשורות, ושנינו שהפרות קשורות יחד, אלא הכוונה לרבקות עצמן, שמשערים באופן שרבקה אחת נכנסת ורבקה אחת יוצאת.

הגמרא מביאה ברייתא המפרשת כמה אמות הם אלו השיעורים שנאמרו במשנה לגבי פסי ביראות: שנינו במשנה שחכמים נתנו שיעור להרחקת הפסים מן הבור, לכל הפחות כדי שתהא פרה ראשה ורובה בפנים. **תָּנוּ רַבָּנָן, וְכַמָּה** הוא שיעור **רֹאשָׁהּ וְרוּבָּהּ שֶׁל פָּרָה, שְׁתֵּי אַמּוֹת.** נמצא שאפשר לקרב את הפסים לבור עד שתי אמות, ולא פחות מכך. עוד שנינו במשנה שהרווח שבין הדיומדין אפשר שיהיה עד כמלא שתי רבקות [שני צמדי פרות]. **וְכַמָּה עוֹבְיָהּ שֶׁל פָּרָה, אַמָּה וּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אַמָּה,**

שְׁהֵן בְּעֶשֶׂר אמות לשש פרות, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר המשער כל רבקה בשלוש פרות. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּכְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה אַמָּה לשמונה פרות, שהוא משער כל רבקה בארבע פרות [ציור א].

הגמרא מבארת את לשון הברייתא: כתוב בברייתא שרוחב שש פרות הוא כעשר אמות. שואלת הגמרא: וכי הרוחב הוא כֶּעָשָׂר אמות, כלומר, בערך עשר אמות, הָא עֶשֶׂר הַוְיָין – הרי רוחבן של שש פרות הוא עשר אמות מדויקות. משיבה הגמרא: מִשּׁוּם דְּכָעֵי לְמֵיתְנָא סֵיפָא בדברי רבי יהודה, 'כִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אמות', על כן שנה גם בדברי רבי מאיר לשון 'כעשר', אף שהן עשר אמות מדויקות. שואלת הגמרא: וכי לרבי יהודה השיעור הוא 'כִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אמות' שמשמע פחות משלוש עשרה, והלא רוחב שמונה פרות הוא שלוש עשרה אמות ושלישׁ, ואם כן טָפֵי הַוְיָין. משיבה הגמרא: מִשּׁוּם דְּכָעֵי הִתנא לְמִתְנֵי 'כְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה' שהרי השיעור פחות מכך, לכך נקט גם 'כשלש עשרה' אף שהשיעור יותר מכך, ונקט גם 'כעשר' אף שהן עשר אמות בדיוק. שואלת על כך הגמרא: וְכְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה הָא לֹא הַוְיָא – והלא אין זה כארבע עשרה אמה, שאינו אלא שלוש עשרה אמה ושלישׁ, וכיון שהוא רחוק הרבה מארבע עשרה לא מתאים הלשון 'כארבע עשרה אמה'. משיבה הגמרא: אָמַר רַב פָּפָּא, כוונת הברייתא בין שלוש עשרה לארבע עשרה, כלומר יְתֵירוֹת הפרות ברוחבן עַל שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אמה וְאֵינָן מַגִּיעוֹת לְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה, שהן שלוש עשרה אמה ושלישׁ.

במשנתנו לעיל (יז:) נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר, דעת רבי יהודה שמעמיד ארבעה דיומדין בארבע פינות הבור, ודעת רבי מאיר שצריך להוסיף גם ארבעה פסים פשוטים, שמעמיד פס אחד רחב אמה בין הדיומדין בכל צד. הגמרא מבארת באיזה אופן נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר: אָמַר רַב פָּפָּא, בְּבוֹר רחב שְׁמוֹנָה אמות, דְּכוּלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּלֹא בְּעִינָן להעמיד פסים פְּשׁוּטִין בין הדיומדין, אלא די בארבעת הדיומדין שבארבע הפינות. משום שכשהוא מרחיק מן הבור לכל צד כדי ראשה ורובה של פרה שהוא שתי אמות ומניח את הדיומדין, נמצא החלל כולו שבין המחיצות שתים עשרה אמות, ובכל צד עומדים הדיומדין ונמשכים אמה לכאן ואמה לכאן, נמצא שהחלל בין פס לפס אינו אלא עשר אמות, ובשיעור זה אף רבי מאיר מתיר. וכן בְּבוֹר שרוחבו שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אמות, דְּכוּלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְּבָעִינַן פְּשׁוּטִין – שניהם מודים שיש להעמיד פסים פשוטים בין הדיומדין. משום שכשהוא מרחיק מן הבור לכל צד כדי ראשה ורובה של פרה שהוא שתי אמות ושם מניח את הדיומדין, נמצא החלל כולו שש עשרה אמות, ובכל צד עומדים הדיומדין ונמשכים אמה לכאן ואמה לכאן, נמצא החלל בין פס לפס ארבע עשרה אמות, ובשיעור זה נחשב פרצה אף לדעת רבי יהודה. כִּי פְּלִיגִי, כאשר רוחב הבור מִשְׁמוֹנָה וְעַד שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אמות, לְרַבִּי מֵאִיר בְּעִינַן פְּשׁוּטִין – יש להעמיד בין הדיומדין פסים פשוטים, כדי שלא תהיה ביניהם פרצה גדולה מעשר אמות, ואילו לְרַבִּי יְהוּדָה לֹא בְּעִינַן פְּשׁוּטִין – אין צורך להעמיד בין הדיומדין פסים, משום שפרצה אינה פוסלת אלא אם כן היא גדולה משלוש עשרה אמות ושלישׁ.

הגמרא מבארת מדוע חידושו של רב פפא. שואלת הגמרא: וְרַב פָּפָּא מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, הלא תָּנִינָא – שנינו במשנתנו ששיעור הרווח שבין הדיומדין הוא כשתי רבקות, לרבי מאיר של שלוש שלוש בקר, ולרבי יהודה של ארבע ארבע בקר, וממילא אנו למדים ששיעור הרווח המותר לרבי מאיר הוא עד עשר אמות, ולרבי יהודה, עד שלוש עשרה אמות ושלישׁ, ומה שהצריך רבי מאיר להעמיד פשוטים, היינו ברווח הגדול מעשר אמות. משיבה הגמרא: רַב פָּפָּא, בְּרַייְתָא לֹא שְׁמִיעַ לֵיהּ – לא שמע את הברייתא דלעיל, שביארה את שיעורי רוחב הפרות [שהוא אמה ושני שלישׁ], ובמשנה עצמה הרי לא נתפרש שיעור זה, ובא רב פפא לפרש את המשנה, שלרבי מאיר הרווח המותר בין הדיומדין הוא עד עשר אמות, ולרבי יהודה, עד שלוש עשרה אמה ושליש. וְקָא מַשְׁמַע לָן בְּבְרַייְתָא – והשמיענו רב פפא מדעתו את מה ששנינו בברייתא, שראשה ורובה של פרה, שתי אמות, ורוחבה אמה ושני שלישׁ.

הגמרא מביאה ששה ספיקות בדיניהם של פסי ביראות, ששאל אביי את רבה: 'אֲרִי"ך יוֹת"ר בַּת"ל חִיצ"ת חצ"ר שִׁיבש"ה' סִימָן – שש תיבות אלו הן סימנים לשאלות ששאל אביי לרבה.

הספק הראשון 'ארי"ך': בְּעָא מִינֵיהּ אַבַּיֵי מֵרַבָּה, באופן שהשטח הפרוץ שבין הדיומדין היה יותר מעשר אמות, וְהֶאֱרִיךְ בַּדְּיוֹמְדִין כְּשִׁיעוּר פְּשׁוּטִין – ובמקום להניח פסים פשוטים בין הדיומדין כדי למעט את החלל, האריך את הדיומדין יותר מאמה לכל צד, עד שעמד הרווח ביניהם על עשר אמה [ציור ב], לְרַבִּי מֵאִיר מַהוּ, האם מה שמבואר במשנה לעיל (יז:) שלרבי מאיר מוסיף פשוטים, הוא דווקא פשוטים, שמאחר שהמרחק בין המחיצות יותר מן השיעור שאמרו חכמים, עליו לעשות היכר ביניהם על ידי הוספת פסים דווקא, ולא מספיק שיאריך הדיומדין, אלא עליו להרחיק מעט מן הדיומד וליתן שם פשוט, וכן ברוח שכנגד, כדי שיהא היכר. או שמא אף הארכת דיומדין מועילה, כיון שבפועל לאחר שמאריך את הדיומדין אין ביניהם אלא רווח של עשר אמות.

אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, תְּנִיתוֹהָ – שנינו דין זה במשנתנו, 'מותר להרחיק כל שהוא וּבִלְבַד שֶׁיַּרְבֶּה בְּפַסִּין', מַאי לַאו דְּמַאֲרִיךְ בַּדְּיוֹמְדִין כדי למעט את הרווח ביניהם, הרי שהארכת הדיומדין מועילה. דוחה הגמרא: לֹא, כוונת המשנה היא דְּמַפֵּישׁ וְעָבִיד פְּשׁוּטִין – שמרבה ועושה פסים נוספים ביניהם [ציור ג]. מקשה הגמרא: אִי הָכִי שמוסיף פשוטים ביניהם, הַאי – האם להוספת פשוטים מתאימה הלשון 'וּבִלְבַד שֶׁיַּרְבֶּה בְּפַסִּין', הלא 'עַד שֶׁיַּרְבֶּה פַּסִּין' מִיבָּעֵי לֵיהּ – היה צריך לשנות 'עד שירבה פסין', שמשמע שמרבה ומוסיף פסים נוספים, שאילו מהאמור עתה 'ובלבד שירבה בפסין' משמע שירבה בפסים עצמם ויעשה אותם ארוכים יותר. מתרצת הגמרא: תָּנֵי – אכן תשנה במשנה 'עַד שֶׁיַּרְבֶּה פַּסִּין'. ואין ראיה מדברי המשנה שאפשר להוסיף על אורך הדיומדין.

הגמרא מביאה נוסח אחר בתשובת רבה לאביי: אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, תְּנִיתוֹהָ, 'מותר להרחיק כל שהוא וּבִלְבַד שֶׁיַּרְבֶּה בְּפַסִּין', מַאי לַאו דְּמַפֵּישׁ וְעָבִיד פְּשׁוּטִין – שמרבה ועושה פשוטים ביניהם, אבל להאריך את הדיומדין כדי למעט את הרווח ביניהם אינו מועיל. דוחה הגמרא: לֹא, כוונת המשנה היא דְּמַאֲרִיךְ בַּדְּיוֹמְדִין עד שנתמעט השיעור שביניהם לעשר אמות בלבד.

הגמרא מוכיחה כפירוש זה בדברי המשנה: הָכִי נַמִּי מְסְתַּבְּרָא שכוונת המשנה היא להארכת הדיומדין ולא להוספת פשוטים, מִדְקָתָנֵי במשנה 'וּבִלְבַד שֶׁיַּרְבֶּה בְּפַסִּין' ולא 'ובלבד שירבה פסין', משמע שהכוונה שירבה באורך הפסים. מסיקה הגמרא: שְׁמַע מִינָּהּ – אכן מוכח כן בכוונת המשנה.

הספק השני 'יות"ר': בְּעָא מִינֵיהּ אַבַּיֵי מֵרַבָּה, כאשר הרווח שבין הדיומדין הוא יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ שצריך למעטו, לְרַבִּי יְהוּדָה שלא הזכיר במשנה כלל הוספת פשוטים, מַהוּ האופן המועיל למעטו, האם דווקא פְּשׁוּטִין עָבִיד – יניח פסים בין הדיומדין לאחר רווח של שלוש עשרה אמה כדי למעט את הרווח לפחות משלוש עשרה אמה ושלישׁ, ודווקא בפסים כדי שיהיה היכר בין הדיומדין, אוֹ שמא דווקא דַּבְּרִיּוֹמְדִין מַאֲרִיךְ כדי למעט את הרווח ביניהם, ולא מועיל הוספת פסים בין הדיומדין, משום שהאויר משני צידי הפס מבטלו.

אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, תְּנִיתוֹהָ – שנינו דין זה בברייתא, כַּמָּה הֲוֵן [–הדיומדין] מותרים להיות מְקוֹרָבִין לבאר, כְּדֵי שיהיה משפת הבאר עד בין הדיומדין שיעור אורך רֹאשָׁהּ וְרוּבָּהּ שֶׁל פָּרָה, שתוכל לעמוד בפנים ולשתות מן הבאר, שהוא שתי אמות, אבל בפחות מזה, אין להתיר את הטלטול ביניהם, שמא ימשך אחר פרתו ויוציא את הדלי חוץ למחיצות, ונמצא מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. וְכַמָּה

המשך בעמוד קעב

מותרים הדיומדין להיות מְרוּחָקִין מן הבאר, אֲפִילּוּ בית כּוֹר [–שיעור מקום זריעת כור תבואה] וַאֲפִילּוּ בית כּוֹרַיִם [–שיעור מקום זריעת שני כור]. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אם השטח שבין הפסים הוא בֵּית סָאתַיִם [–מקום זריעת תבואה בשיעור שתי סאה, שהוא שטח של מאה אמה על חמישים אמה], מוּתָּר לטלטל בו, אבל אם הוא יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם, שזה שיעור היקף שחכמים אסרו לטלטל בו כאשר נעשה שלא כתיקונו, אָסוּר. אָמְרוּ לוֹ חכמים לְרַבִּי יְהוּדָה, אִי אַתָּה מוֹדֶה בְּדִיר של בהמות, שהיו מקיפים בתוך השדה גדרות שיהיו הבהמות בתוכן על מנת שיזבלו את השדה בגלליהן, וַסַּהַר – מקום מוקף גדרות לבהמות העיר, וּמוּקְצֶה – רחבה מאחורי הבתים, וְחָצֵר שלפני הבית, שאֲפִילּוּ בַּת חֲמֵשׁ כּוֹרִים וַאֲפִילּוּ בַּת עֲשָׂרָה כּוֹרִים שֶׁמּוּתָּר לטלטל בה, ואם כן הוא הדין שההיתר של פסי ביראות הוא אף באשר הם מקיפים שטח הגדול מבית סאתיים.

אָמַר לָהֶן רבי יהודה לחכמים, אין לדמות זה לזה, זוֹ המתירה את הטלטול בדיר, סהר, מוקצה וחצר, מְחִיצָה שלימה היא [שאותם מקומות מוקפים מחיצות שלימות], וְאֵלּוּ המתירים את הטלטול בפסי ביראות, פַּסִּין המה, שכל אחד אינו אלא אמה, ובין הפסים פרוץ המקום בשיעור של שלוש עשרה אמות ושליש, ועל כן אין להתיר יותר מבית סאתיים.

הגמרא מסיימת את ההוכחה מהברייתא. מוכיחה הגמרא: וְאִם אֵיתָא – ואם אכן דעת רבי יהודה שכאשר הרווח בין הדיומדין גדול מהשיעור המותר, ממעטים אותו על ידי הארכת הדיומדין ולא על ידי פסים נוספים ביניהם, לא היה לו לומר שהחילוק בין פסי ביראות למחיצת דיר, סהר, מוקצה וחצר, שזו מחיצה ואלו פסים, אלא 'זוֹ מְחִיצָה וְזוֹ (היא) מְחִיצָה' מֵיבָּעֵי לֵיהּ [–היה לו לרבי יהודה לומר], שהרי כשהוא מגדיל את השטח עד בית סאתיים ומאריך את הדיומדין עד שלא יהיה ביניהם אלא שלוש עשרה אמה ושליש, הרי מחיצה שלימה יש כאן שהעומד בה מרובה על הפרוץ, והיה לרבי יהודה לחלק בין מחיצה זו למחיצה זו.

דוחה הגמרא: לעולם אפשר לומר שלרבי יהודה ממעט את הרווח בין הדיומדין על ידי הארכת הדיומדין, ורבי יהודה בברייתא הָכִי קָאָמַר, זוֹ המתירה את הטלטול בדיר, סהר, מוקצה וחצר, תּוֹרַת מְחִיצָה עָלֶיהָ ושיעור פְּרִצוֹתֶיהָ לפוסלה הוא בְּיותר מֵעֶשֶׂר אמות, לכן היא מתירה אף אם ההיקף יותר מבית סאתיים, וְאֵלּוּ המתירים את הטלטול בפסי ביראות תּוֹרַת פַּסִּין עֲלֵיהֶן ושיעור פְּרִצוֹתֵיהֶן לפוסלם הוא בְּשֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּשְׁלִישׁ, לכן אינם מתירים אם ההיקף יותר מבית סאתיים.

הספק השלישי 'בת"ל': בְּעָא מִינֵּיהּ אַבַּיֵי מֵרַבָּה, תֵּל הַמִּתְלַקֵּט עֲשָׂרָה טפחים מִתּוֹךְ אַרְבַּע אמות – שהוא משופע בשיעור כזה שגובה השיפוע מגיע לעשרה טפחים קודם שנמשך ארבע אמות, שלגבי דיני שבת מצינו (שבת ק.) שנחשב לרשות היחיד. האם באופן שתל זה עומד על שפת הבור במקום אחד מן הדיומדין, ויש בשטחו למעלה כדי לחקוק בו שיהיה כדיומד אמה לכאן ואמה לכאן [ציור ד], נִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד להתיר לטלטל מן הבור אל בין הדיומדין, אוֹ שמא אֵינוֹ נִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד.

אָמַר לֵיהּ רבה לאביי תְּנִיתוּהָ – שנינו דין זה בברייתא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר הָיְתָה שָׁם [–על שפת הבור] אֶבֶן מְרוּבַּעַת, רוֹאִין אותה כְּלֹ שֶׁאֵילּוּ תֵּחָלֵק – שיטלו מעוביה הפנימי וְיֵשׁ בָּהּ – וישאר בה שיעור אַמָּה לְכָאן וְאַמָּה לְכָאן כמין צורת מרזב, והיינו באבן שהיא אמה על אמה, הרי זה כאילו נחלקה האבן וְנִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד [ציור ה], וְאִם לָאו, אֵינוֹ נִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר, אפילו הָיְתָה שָׁם אֶבֶן עֲגוֹלָה, רוֹאִין אותה כְּלֹ שֶׁאֵילּוּ תֵּחָקֵק – שיטלו ממנה את בליטת העיגול להשוות את אורך אמצעה לאורך צדדיה ותהא מרובעת, וְלאחר מכן תֵּחָלֵק – שיטלו מעוביה הפנימי, וְיֵשׁ בָּהּ אַמָּה לְכָאן וַאֲמָה לְכָאן, הרי זה כאילו נחקקה ונחלקה וְנִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד [ציור ו], וְאִם לָאו אֵינוֹ נִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד. מבאר רבה, בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי, מַר – רבי שמעון בן אלעזר סָבַר, באופן שצריך להכשיר את הדיומד על ידי ש'רואין אותה כאילו' וכו', חַד רוֹאִין אֲמַרִינַן תְּרֵי רוֹאִין לֹא אֲמַרִינַן – פעם אחת 'רואים כאילו' אנו אומרים, אך שתי פעמים 'רואים כאילו' אין אומרים, ולכן באבן עגולה אינו מכשיר, שצריך לראותה כאילו חקוקה וכאילו חלוקה. וּמַר – רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה סָבַר, אֲפִילּוּ תְּרֵי רוֹאִין נַמִּי אֲמַרִינַן – שתי פעמים 'רואים כאילו' גם אומרים, ולכן מכשיר גם באבן עגולה. ותל הרי זה כאבן עגולה ותלוי במחלוקת התנאים הנזכרת בברייתא.

הספק הרביעי 'חיצ"ת': בְּעָא מִינֵּיהּ אַבַּיֵי מֵרַבָּה, חִיצַּת הַקָּנִים קָנֶה קָנֶה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה – מחיצה העשויה מקנים בודדים העומדים לכאן ולכאן כמו דיומד, באופן שכל קנה עומד בתוך שלושה טפחים מהקנה הסמוך לו, נִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד אוֹ לָאו. וצדדי הספק הם, האם הקילו כאן במחיצה גרועה שהיא משתי ללא ערב, או לא התירו אלא במחיצה שהיא משתי וערב. אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, תְּנִיתוּהָ – שנינו דין זה בברייתא, הָיָה שָׁם [–בסמוך לבור] אִילָן, אוֹ גָּדֵר של אבנים, אוֹ חִיצַּת הַקָּנִים, נִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד [ציור ז]. מַאי לָאו, 'חיצת הקנים' הכוונה למחיצה העשויה מקנים קָנֶה קָנֶה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, ומבואר שנחשב לדיומד. דוחה הגמרא: לֹא, כוונת הברייתא לִגּוּדְרִיתָא דְּקָנֵי – קבוצת קנים המחוברים יחד למטה בעץ אחד סמוך לקרקע, ולמעלה משלושה טפחים הם מתפרדים זה מזה, והם נידונים כדיומד, אבל מחיצה מקנים בודדים שאף מלמטה יש רווח בין קנה לקנה, מחיצה גרועה היא, ואינה נידונת כדיומד.

שואלת הגמרא: אִי הָכִי הַיְינוּ אִילָן – אם 'חיצת הקנים' היינו קנים שמחוברים יחד למטה, מה חידוש יש בדבר, הרי זה ממש כאילן שלמטה הוא רחב ולמעלה הוא נפרד לענפים מרוחקים זה מזה, ומדוע הוסיפה הברייתא לומר 'חיצת הקנים'. משיבה הגמרא: וְאֶלָּא מַאי – אלא מה פירוש 'חיצת הקנים', קָנֶה קָנֶה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה, אם כן הַיְינוּ גָּדֵר, שאף מחיצה של שתי בלבד נקראת גדר. אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר – מה יש לך לומר כדי לבאר את הברייתא, תְּרֵי גַּוְונֵי גָּדֵר – שני סוגי גדר באה הברייתא לפרט, גדר אבנים, וגדר העשויה מקנים שהיא משתי ללא ערב, אם כן הָכָא נַמִּי תְּרֵי גַּוְונֵי אִילָן – כמו כן אפשר לבאר את הברייתא ש'חיצת הקנים' היינו קנים המחוברים יחד למטה, ושני סוגי אילן פירטה הברייתא, אילן שלם ששייך לומר שרואין אותו כאילו יחקק ויחלק, וקבוצת קנים שעל אף שלא שייך בה לומר כך, נידונת כדיומד הואיל ומלמטה הכל עץ אחד. אבל קנה קנה פחות משלושה אינו נידון כדיומד.

אִיבָּא דְּאָמְרֵי גּוּדְרִיתָא דְּקָנֵי קָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ – יש שאמרו שאביי שאל מרבה מה הדין ב'גודריתא דקני', וכך שאלו: גּוּדְרִיתָא דְּקָנֵי – קנים המחוברים יחד למטה בקנה אחד ולמעלה הם מתפרדים זה מזה, מַאי – האם נידונים משום דיומד או לא. אָמַר לֵיהּ רבה לאביי, תְּנִיתוּהָ – שנינו דין זה בברייתא, הָיָה שָׁם גֶּדֶר אוֹ אִילָן אוֹ חִיצַּת הַקָּנִים נִידּוֹן מִשּׁוּם דִּיּוֹמֶד. מַאי לָאו – לאיזו מחיצה קוראת הברייתא 'חיצת הקנים', האם לא לִגּוּדְרִיתָא דְּקָנֵי, הרי שהיא נידונת משום דיומד. דוחה הגמרא: לֹא, הברייתא קוראת 'חיצת הקנים' למחיצה שעשויה מקנים נפרדים ובין קָנֶה לְקָנֶה פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טפחים. שואלת הגמרא: אִי הָכִי הַיְינוּ גֶּדֶר – אם כן מה חידוש יש בדבר הרי זה ממש כגדר, ומדוע הוסיפה הברייתא לומר 'חיצת הקנים'. עונה הגמרא: וְאֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר – אלא מהו 'חיצת הקנים' גּוּדְרִיתָא דְּקָנֵי, אם כן הַיְינוּ אִילָן. אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר – מה יש לך לומר כדי לבאר את הברייתא,